

Розділ IV. ЕСТЕТО- ТА АРТ-ТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

УДК 111.852+130.2

В.А. Личковах, д-р філос. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЕСТЕТОТЕРАПІЯ ХУДОЖНИКА ІВАНА ПЕНСЬКОГО В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСНІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІКАРНІ

Сутність, форми і методи естетотерапії розглядаються на прикладі творчості художника Івана Пенського та постійної виставки його картин у Чернігівській обласній дитячій лікарні. Аналізується взаємозв'язок мімезису – поезису – катарсису в творчому і лікувальному процесах, вплив естетичного сприйняття на психосоматичні і духовні стани, на оздоровлення дітей після складних операцій і важких захворювань.

Ключові слова: естетотерапія, арт-терапія, мімезис, поезис, катарсис, соціальна робота, живопис, Іван Пенський.

Суцність, форми и методы эстетотерапии рассматриваются на примере творчества художника Ивана Пенского и постоянной выставки его картин в Черниговской областной детской больнице. Анализируется взаимосвязь мимезиса – поэзиса – катарсиса в творческом и лечебном процессах, влияние эстетического восприятия на психосоматические и духовные состояния, на оздоровление детей после сложных операций и тяжёлых заболеваний.

Ключевые слова: эстетотерапия, арт-терапия, мимезис, поэзис, катарсис, социальная работа, живопись, Иван Пенский.

The essence, forms and methods of esthetotherapy are being reviewed on the example of work of the artist Ivan Pensky and the permanent exhibition of his pictures in Chernihiv Regional Hospital for Children. The author analyzes the correlation between mimesis – poesis – catharsis in the creative and therapeutic activities, and the influence of the esthetic reception on the psychosomatic and the spiritual state, and thus on the recuperation of children after the serious operations and maladies.

Key words: esthetotherapy, art-therapy, mimesis, poesis, catharsis, social work, painting, Ivan Pensky.

І коли, буває, затужу
Від свого горя чи чужого,
Жайвороне ймення прокажу –
І воно тоді мені підмога.

Іван Пенський

Постановка проблеми. Ще з часів Арістотеля відомо, що мистецтво впливає на людську «етику і психіку». Очищувальну дію художніх образів на етос і афекти людини великий філософ називав «катарсисом» – просвітленням душі, пов'язаним з естетичною насолодою. Єдність відображення-мімезису і творчості-поезису гармонізує чуттєві стани, врівноважує й водночас надихає людські життєві потенціали. Як можливе запровадження мистецтва, естетичних чинників його творення і сприйняття в соціальній роботі, у впливах на світогляд, свідомість, поведінку окремих груп людей, особливо так званих «незахищених», і тих, хто перебуває у «пограничних» ситуаціях, у тому числі і хворих?

Огляд досліджень і публікацій. Ще у Давній Греції мистецтво використовувалося як засіб естетотерапії – лікування хвороб за допомогою художніх впливів: звуком, ко-

льором, словом, гармонією мистецького твору. Понівечений «мікрокосм» людини відбудовувався через естетичні вияви «макрокосму» в художньому образі, коли «музика небесних сфер» вибрилювала не лише в акті творчості, а й в душі сприймача краси Космосу в мистецтві. Практика подібної терапії широко застосовувалася у піфагорейській школі, де Піфагор та його учні лікували психічні й навіть соматичні захворювання музичними ладотональними системами. Одні з них заспокоювали, приводили до релаксації (лідійський, міксолідійський лади), інші – збуджували, психічно зміцнювали, активізували (фрігійський, доричний лади). На жаль, ці програми музичної естетотерапії до нашого часу не дійшли, але сама ідея використовувати в лікуванні людей окремі види мистецтва чи, краще, їхній синтез стає все більш популярною і знаходить свою реалізацію в сучасній арт-терапії.

На сьогодні теорія і практика естетотерапії набуває все більшого розповсюдження у сфері психотерапії і психоневрології (особливо у Франції, США, Росії). Шизофренія (у т. ч. і дитяча), різноманітні неврози, стресові і нав'язливі стани досить успішно лікуються з використанням методик власної творчості пацієнтів, коли в процесі образотворення відбувається сублимація витіснених стресових вражень, їхня трансформація в позитивну енергетику творчості. Художня об'єктивація пригнічених станів допомагає звільнитися від них, перевести з внутрішнього плану в зовнішній, споглядати свій біль як винесений назовні, а тому дистанціюватися, «відчужуватися» від нього. Так само естетично і медично ефективною є методика створення скульптурного портрета на очах у психічно хворого пацієнта: відбувається перенесення другого, шизофренічного «я» на реальний пластичний образ. Хворий позбавляється від присутності «alter ego» всередині себе, а тим самим – від постійної напруженої боротьби між двома внутрішніми іпостасями власного «Я», розщепленого на дві ворогуючі між собою індивідуальності.

Методи арт-терапії починають поширюватись і в інших клінічних практиках. Звичайно, не як основний засіб, а як допоміжний, пов'язаний зі психотерапією під час лікування і в реабілітаційний період. Лікарі вже добре знають, як впливають на стани і самопочуття пацієнтів освітлення, кольори, звуки, навіть дизайн інтер'єрів та навколишнього середовища лікарні. Як важливо, наприклад, збагатити домінуючий білий (внутрішньо чистий) колір медичного закладу іншими кольоровими плямами чи акцентами, які перебувають з білим і поміж собою у гармонійних, спокійних і життєстверджуючих співвідношеннях. Як потрібно для релаксації до і після складної операції мати естетичні враження від катарсисної музики, живопису, поезії тощо. Доведено, що музичні звуки і ритми, живописні кольори і форми, поетичні алегорії та рими безпосередньо впливають на роботу головного мозку, серця, шлунка, гармонізують фізіологічні та психічні процеси організму. Видатний німецький естетик другої половини XIX ст. Фехнер звернувся до вивчення емоційного впливу на реципієнта саме найпростіших складових художнього образу-лінії, форми, кольору, звуку, показуючи єдність фізіологічного, психологічного та естетичного у людині, яка сприймає. Виникла так звана «естетика знизу», що досліджує природні та психоемоційні чинники естетичного сприйняття, його зв'язок з функціонуванням людського організму.

На щільні зв'язки мистецтва та його сприйняття з найглибшими шарами людської психіки (сферою позасвідомого) вказував і З. Фрейд – лікар і філософ. Розуміючи мистецтво як «сновидіння наяву», віденський психіатр зазначив його терапевтичну, ре-

креаційно-захисну і компенсаторну функції. Енергетика лібідонозних бажань тут переходить в «енергейю» творчості, в якій каналізуються різноманітні комплекси поза-свідомого «Ід» – «Воно». Через образні знаки і символи маніфестуються скриті від повсякденної емпірії нереалізовані мрії й потреби, унаочнюється людське лібідо – життєстверджуюча сила організму та психіки. Художня творчість (мімезис + поезис) звільнює душу від нав'язливих комплексів, психічних струсів та фобій. «Фантазування» як митця, так і сприймача розкріпає творчі сили людини, наставляє її на соціально активне творення культури, в якій трансформується людська вітальна натура.

Послідовник Фрейда – швейцарський психолог К. Юнг виводив суть культури і мистецтва з відтворення архетипів – «першообразів» людського мислення, почування, світовідношення. Архетипи як певні «схеми», чи то «моделі» сприйняття і поведіння виявляють зміст колективного позасвідомого й отже «програмують» соціальні форми пізнання, спілкування, художньої творчості. І навпаки. Під час сприйняття творів мистецтва відбувається діалог перципієнта і митця, в якому досягається «консонанс» їхніх архетипів, коли вони стають порозбуджені й витягнуті з глибин психіки. Актуалізація культурних архетипів у свідомості сприймача прилучає його до загальнонародового досвіду життя, заряджає енергетикою спільноти, потенціалом творення, в якому стверджуються родові цінності та сенси.

Мета статті. Розкрити можливості естетотерапії на прикладі творчості художника Івана Пенського, зокрема виставки його картин у Чернігівській обласній дитячій лікарні. Аналіз взаємозв'язків мімезису – поезису – катарсису в художній творчості та сприйнятті допоможе розкрити духовні, енергоінформаційні впливи мистецтва на психосоматичні стани людей, зокрема на оздоровлення дітей у пограничних ситуаціях, що є дуже важливим у соціальній роботі, у лікуванні як тілесних, так і психічних патологій.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні ці ідеї естетотерапії розвиваються у так званій «еніоестетиці» – енергоінформаційній естетиці, спрямованій на дослідження «тонкого» світу мистецтва, його «польового» впливу на людину. Еніоестетика засвідчує існування специфічного «поля» художнього образу, який насичує простір сприйняття флюїдами інфратонкої матерії, викликаючи позитивні зміни в аурі перципієнта, формуючи стеничні емоції. В естетичному просторі художнього спілкування виникає духовний часопростір (хронотоп), що «втягує» до себе сприймача, змінюючи енергетично-вітільні й морально-екзистенційні структури його особистісного «я». Відбувається катарсис – ментальна відмова від хворобливих станів тіла і душі з переходом на вищі енергетичні й духовні рівні особистісної екзистенції. Тому мистецтво і лікує, а «пензлик» може дати для здоров'я не менше, ніж «скальпель».

Є чимало прикладів «оздоровлюючого» впливу художніх образів на людей: від моцартівського «Реквієму» і бетховенської «Апасіонати» до пісень Дунаєвського і «Ленінградської симфонії» Шостаковича; від Венери Мілоської та леонардівської «Джоконди» до полотен М. Реріха і Т. Яблонської; від поезій О. Пушкіна і Т. Шевченка до ліричних рядків В. Висоцького і Л. Костенко... «Випростала!», – вигукує Г. Успенський в оповіданні про те, як статуя Афродіти повертає до життя змученого, страждаючого, зігнутого хворобою старого. А хлопчик Ілюша в оповіданні «Статуя весни» Я. Полонського важко хворіє, тому що ненавмисно розбиває статуетку античної богині

краси і кохання. Але у снах його цей символ вічної весни повертається, і разом з ним приходять одужання, умиротворення, надія.

Подібні «надзавдання» покликана вирішувати й експозиція картин художника Івана Пенського в Чернігівській обласній дитячій лікарні. Це чи не єдиний в Україні приклад естетотерапії засобами образотворчого мистецтва в медичних закладах для дітей. Спробу, а точніше, – експеримент із запровадження лікувальних можливостей естетотерапії у клінічну практику схвалив головний лікар Олександр Опанасович Карета, заслужений лікар України. У 2009 році разом з Іваном Івановичем Пенським вони захоплюються ідеєю створення галереї арт-терапії для хворих та одужуючих дітей. Просто лікарню треба перетворювати в центр тілесного і душевного здоров'я, розширити традиційні лікувальні методи естетотерапевтичними.

На сьогодні в лікарні функціонує 3 зали з роботами І. Пенського. В них зібрано багато графічних і живописних творів відомого чернігівського художника (члена НСХУ з 1982 р.), написаних майже за 45 років його творчої діяльності. Все життя митець підсвідомо йшов до естетотерапії – гармонізуючого впливу на людську душу єдності кольору і звуку, живописної лінії та поетичного слова. Він – художник і поет, народжений на зачарованій землі Козелеччини, хлібороб від родоводу і митець за покликанням долі. Пройшовши шлях від дбайливого орача до вимогливого передусім до себе майстра пензля, він зберіг у душі поезію плекання збіжжя – матеріального і до духовного, гостро реагуючи на людські стани природи і природні «струни» людини:

Подаленів дощисько стороною,
І щось в мені озвалося струною...

Творчість Івана Пенського вже за своїми жанровими і художньо-стилістичними характеристиками відповідає суті і завданням естетотерапії. Основний жанр його образотворення – це пейзаж, ліричне зображення природи в різні пори року, що звучить в унісон з людською душею, розбудженою новим поворотом Сонця і світил. Відомо, що живописні пейзажі найбільше концентрують у собі енергетику людських почуттів, заряджені настроєм як самої природи, так і її «дзеркала» – мистця. Мімезис тут – не просто наслідування прегарних форм, а справжнє відтворення естетичної єдності людини і природи, ліричного героя та його довілля, вібрації душі та Космосу.

Пейзажі І. Пенського міметичні саме в естетичному сенсі цього слова. Вони реалістично відображують красу улюбленого краю, батьківського обійстя, рідної домівки. Художник з романтизмом закоханого власне живописує просторі поля, ліси і луки Чернігівщини, невеликі, але такі знайомі річки Стрижень і Остерку, цвітіння садів біля бабусиної хати або на рідній вулиці Лісовій. Навіть краєвиди далекої Швеції зігріті почуттям гармонії, врівноваженості, умиротворення природи, «сродної» для української душі. Благодать розливається в опоетизованих «портретах» довілля. Мімезис тут не стільки наслідує зовнішні форми краси, скільки відтворює духовну суть, внутрішні «психологічні» стани замріяної й омріяної природи.

Встало сяйво над землею,
Світить в душі нам усім
Віфлеємською зорею,
Благовістом золотим.

Художник однаково щиро любить усі пори року, але кожна з них набуває у нього

самобутнього, неповторного звучання, представляє себе у всій силі свого природного «акме». Весна, літо, осінь і зима переживаються у Пенського душею селянина, людини землі, яка добре знає красу і міць кожного стану довкілля. Натомість душею художника мистець відтворює ці стани у двох міметичних формах реалістичного живопису. Його пейзажні образи чітко поділяються на «прозорі» і «туманні». В перших, «транспарентних» зображеннях маємо справу з чистою оптикою бачення, коли мімезис є адекватним відтворенням дійсності у сфокусованому зоровому образі. Ці пейзажі сприймаються легко, безпосередньо, природно. У других, «туманних» зображеннях бачимо імпресіоністську димку, таку собі «вуаль» природи, якою вона прикриває свої таємниці. Цікаво, що техніка «туману» у художника часто переходить у мотив творчості, коли цей феномен вранішньої зачарованості та нації стає ексклюзивним об'єктом міметичного зображення («Туман котиться», «Моросить», «В ранковім тумані», «Ранок, осріблений росами», «Зелене намисто Полісся»).

Як «прозорі», так і «туманні» пейзажі І. Пенського володіють естетико-сугестивною силою. Мімезис природи відтворює її енергетичний потенціал, цілющий вплив на людину як частки космічного універсуму, органічної складової краси Космосу. Настрої природи – замріяні і ніжні, ліричні й романтичні, спокійні й умиротворені – непомітно перетікають до душі сприймача, налаштовуючи його на відповідний лад і гармонію, здійснюючи тим самим духовно-чуттєвий катарсис, а отже, – і естетотерапію. Сугестія, що йде від пейзажних полотен Івана Пенського, естетично сприймається навіть дітьми молодшого віку, про що свідчать опитування і бесіди з ними після ознайомлення з картинами на екскурсії по галереї дитячої лікарні.

Ще більше дієвим в естетотерапії І. Пенського є «поезис» його творчості. Доповнюючи міметичні зображення, справжній поетичний дух, лірика і романтизм мистця відчуваються в сюжетних лініях його картин, у вишуканій композиції та колористиці. Художник-поет навіть назви картин дає у віршованих, метаморфозних формах: «Цвіт, зацілований бджолами», «Яблуновоцвітно», «Зима біжить, дзвінить, сміється», «Ще треті півні не співали», «Чорнобривців насіяла мати», «Згасає чорнобривий день», «Зозуля відкувала». Таке поетичне бачення образів природи перетворює його живопис у «зорову поезію», яка не випадково переплавляється у пісню, як наприклад, «Гам, у долині» (музика М. Збарацького):

Стану босоніж на мокру стежину
В ранковім тумані в напівзабутті,
О доле єдина, моя незрадлива,
Ти піснею стала в моєму житті!

Якщо мімезис живопису Івана Пенського часто пов'язується з «туманними» зображеннями, то поезис його картин так чи інакше відбиває атмосферу грози. Відомо, що перед грозою, під час грози і після грози природа (а з нею і людина) поперемінно переживає стани зосередженого очікування, бурхливого очищення, заспокійливого умиротворення. У передгрозовій ситуації все завмирає, притихає, очікуючи потужного природного струсу і рясної зливи, а у післягрозовій рекреації все прояснюється, просякається ароматами землі. Очищене блискавкою повітря насичується озоном, тому стає легше дихати, можна «прополоскати груди свіжим повітрям» (П. Тичина). Всі ці природні, фізіологічні та психологічні феномени і є суттю катарсису, який відомий

психолог Л. Виготський назвав «легким диханням», естетично аналізуючи однойменне оповідання І. Буніна. У художника-поета І. Пенського чимало творів має прозові сенси і змісти: «Травневі громи», «Небо накандубасилось», «Іде дощ», «Після дощу», «Дрібен дощ». Мистець начебто змиває стресове сміття з душі, очищує атмосферу людської психіки від емоційного і духовного забруднення. За законами катарсису, який, згідно з Л. Виготським, відбувається у формі «короткого замикання» в душі під впливом художнього твору, грози І. Пенського як «коротке замикання» в природі, розряджають згущену енергетику і викликають «світлий настрій». Тієї само меті слугують вечірні та нічні пейзажі автора (інколи у стилістиці Куїнджі), які логічно переходять у ранковий апофеоз життя, в народження дня:

На світанку говорила Доля...

Художник самозабутньо – поетично любить сніг, дощ, воду в озерах, річках і навіть в калюжах. Ця «водяна» стихія його робіт символізує ідею чистоти, змивання гріхів, водного хрещення у душах і серцях людей. Разом із яскравими сонячно-барвистими образами цвітіння і чуттєво-пишною повнотою природи, вода і світло у своїй єдності утворюють життєдайне начало, що йде від архетипів міфологічної свідомості. Тому картини І. Пенського, де «останній сніг» переходить у «талі води», а «підвечір'я» змінюється «травневим ранком», кличуть до життя, в якому обов'язково буде «пробудження». Так само надихає поезис білосніжної зими та яскраво барвного літа, золотої осені і перехідного періоду від «кінця зими» до «подиху весни». Найбільш зворушливими є пейзажі переходу однієї пори року в іншу, коли природа трансформується, набирає сил, знаходиться «на переламі». Всі пейзажні мотиви художника-поета ведуть до переображення душі, до катарсису, до пробудження захисних сил організму, а отже, – до одужання:

На листі – сонця промінці,
І час крилом торкає душу...

Єдність мімезису і поезису в естетотерапії Івана Пенського не випадково може бути позначена улюбленим слоганом мистця: «Небо – для крила».

Глибинні естетико-психологічні механізми катарсису закладені в портретних роботах художника, який наближається до естетотерапії у своїх зображеннях людських характерів. Портретний жанр у його творчості так само, як і пейзажний, часто-густо охоплює «переламні» моменти життєвої долі людей, що виявляють їхню суть і духовно-душевні потенціали. Особливо цікавить художника світ дитячої психології, де відбувається становлення, зростання, змужніння, де все – попереду, але має свої первинні, зародкові форми. У цьому ракурсі показовими є портрети дітей – пацієнтів обласної дитячої лікарні.

Серед них засумована Оксана – дівчина, що пройшла хірургію хребців. Печатка перенесених страждань ще помітна на її вже недитячому обличчі, і вся вона – між хворобою і здоров'ям, між звершеним дитинством і початком юні. Портрет навіює надію не тільки самій Оксані, а всім, хто дивиться на її «рубіжний» образ і сподівається на краще. Психологія переходу від дитинства до молодості, від дівчини до жінки закарбована і в портреті «Незнайомки». Таємничо зосереджене обличчя, на якому висвітлюються внутрішні моменти пізнання світу і людей, дає нам зрозуміти: юнка знаходиться «на порозі» самопізнання, для неї відкривається світ нових, «дорослих» цінностей. Ще один

портрет – «Сашко-шахіст» – теж дивує дорослою серйозністю маленького пацієнта. Але задумливий над шахами хлопчик буквально танцював, коли побачив своє живописне зображення («Я-Мікеланджело!»). Як засвідчує Іван Іванович, діти, побачивши портрети ровесників, як правило, радіють, питають: «хто це?», просять і себе намалювати. Здатність впізнавати в Іншому самого себе, потреба у самоідентифікації формують навички співстраждання, співчуття, симпатії, спільної радості. Отже, естетотерапія підіймається тут на щабель емпатії – перенесення в художній образ, вчування, вживання, коли «я» сприймача ідентифікується з образом Іншого.

Так само емпатійними, з теплим почуттям взаємності, є портрети співробітників дитячої лікарні – «М.В. Божко», «Наташа» та ін., в яких художник вбачає носіїв українського генотипу та архетипів в етноментальності. Такою ж культурно-психологічною ідентифікацією характерні й автопортрети художника. Мистець, з одного боку, уважно – зосереджено начебто вдивляється в самого себе, а з іншого – майже в горизонті зворотної перспективи, дивиться на нас. Іван Пенський ділиться з нами досвідом життя як творчістю, мудрістю, естетизмом:

Скільки, мамо-земле моя мила,
Щедрих весен ти мені дала!

Особливі енергоінформаційні, еніоестетичні здібності художника забезпечують його звернення до сакральних тем, навіть надають можливість написання «пророчих» художніх образів. У графічному творі «Материнство» (1979) відображений, по суті, вічний архетип Мадонни – «жінки на руках із немовлям» (М. Андрієнко). З художнього плетіння графічної орнаментики викарбовується образ Матері – такий близький для кожної людини, що веде її крізь усе життя і надихає її на добро, співучасть, благодіяння. Певний енергоінформаційний вплив на автора роботи ще з дитинства справили намолені ікони в бабусиній хаті: «Богородиця-Одигітрія», «Казанська», «Святого Феодосія». Знаменно, що через рік після написання «Материнства», у сім'ї митця народжується дитина – донька Інна, яка сьогодні є екскурсоводом у лікарняній галереї картин свого батька.

Так само вражає, що за рік до трагічного вибуху в Чорнобилі художник пише там «промисловий» пейзаж з 4-м реактором, прославляючи «мирний атом». Згодом вже з'являється картина «26 квітня. 1986 рік», в якій страшне полум'я вибуху на АЕС червоно-чорними викидами затьмарює синє небо Полісся. Хмари закручуються у спіралі, підсвічені знизу загравою пожежі, а зверху – принишклим сонцем. Але високий трагізм теж викликає катарсис, очищення від болю, страждання і навіть загрози смерті. Такі психологічні стани Арістотель позначав через «пафос» – духовно-піднесений стан, який народжується в подоланні критичних, а в екзистенціалізмі – граничних, межевих ситуацій.

У такий спосіб і формується художньо-образний потенціал естетотерапії Івана Пенського. Його мімезис і поезис, втілені в пейзажах і портретах, викликають катарсис, що лікує душу. Художник мріє додати до образотворчих впливів ще і музику, що в синергії мистецтв викличе багатогранний емоційний відгук. В естетотерапії повинна бути присутня синестезія, тобто почуттєва асоціація, що формується взаємодією органів чуттів під впливом гармонії кольору і звуку, лінії та слова, спокою та ритму. Художник сподівається, що естетичні цінності живопису, музики, поезії допоможуть подолати відчуття горя, тривоги, відчаю:

І коли, буває, затужу
Від свого горя чи чужого,
Жайвороне ймення прокажу –
І воно тоді мені підмога.

В естетотерапії Чернігівської обласної лікарні хворі діти не тільки пасивні «сприймачі» художніх образів та естетичних впливів. Тим, хто одужує, пропонується власна творчість у доступних формах – малювання, ліплення, колажі з фантиків, аплікація, художнє конструювання. Діти входять у царину самопсихотерапії у спеціальних кабінетах релаксації, що більше схожі та творчі майстерні, ніж на звичайні шкільні класи, де працюють гуртки. Головне, у них є наочний приклад – твори художника-поета, з яких починається і естетотерапія, і художнє виховання маленьких пацієнтів дитячої лікарні.

Висновки. Сам Іван Пенський говорить: «Я хочу, щоб з кожним роком на мою виставку приходило б все менше і менше хворих дітей!». А ми б додали: хай бачить його картини все більше і більше одужуючих тілом і духом дітей, адже естетотерапія дає їм «небо для крила» на все життя, що для них лише тільки розпочинається.

Список використаних джерел

1. Личковах В. Неокласична естетика в культурному просторі ХХ – поч. ХХІ століть / В. Личковах. – К. : НАКККіМ, 2011. – 222 с.
2. Личковах В. Чернігово-Сіверська культурологічна регіоніка / В. Личковах. – Чернігів : Видавництво Лозового, 2011. – 196 с.
3. Морено Дж. Включи свою внутреннюю музику / Дж. Морено. – М., 2009. – 142 с.
4. Пенський І. Пензлем і скальпелем: графіка, живопис / І. Пенський. – Чернігів, 2011. – 24 с.

УДК 364-78:82

К.Г. Булко, магістрантка

Науковий керівник: **В.А. Личковах**, д-р філос. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БІБЛІОТЕРАПІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Розглянуто сутність та функції бібліотерапії. Особливу увагу приділено ролі бібліотерапії в соціальній роботі, впливу окремих жанрів літератури на духовний світ особистості, її моральне і психічне здоров'я.

Ключові слова: бібліотерапія, лікування, бібліотерапевтичний ефект.

Рассмотрены сущность и функции библиотерапии. Особое внимание уделено роли библиотерапии в социальной работе, влиянию отдельных жанров литературы на духовный мир личности, ее моральное и психическое здоровье.

Ключевые слова: библиотерапия, лечение, библиотерапевтический эффект.

It is considered the essence and function of bibliotherapy. It is paid attention to the role of bibliotherapy in social work, influence of Separate genres of literature on spiritual world personality.

Key words: bibliotherapy, treatment, bibliotherapias effect.

Постановка проблеми. Ще з часів Платона вважалося, що книга – чудовий засіб допомоги у важкій життєвій ситуації. І надалі неодноразово підкреслювали, що книги впливають на культуру мислення людини, її характер, формують ті чи інші способи поведінки, здатні допомогти в пошуку виходу з важкої життєвої ситуації. Сьогодні, коли